

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Autor pracy: mgr Wojciech Świtalski

Temat pracy: Uczenie się dorosłych w zabawie – perspektywa andragogiczna

Promotor pracy: prof. nadzw. dr hab. Elżbieta Kowalska-Dubas

Przedmiotem niniejszej pracy jest uczenie się dorosłych w zabawie rozpatrywane z perspektywy andragogicznej. Konstrukcja pracy obejmuje rozdział teoretyczny, rozdział metodologiczny dotyczący przygotowanych badań własnych i rozdział obejmujący wyniki analizy i interpretacji przeprowadzonych badań. Pierwszy rozdział – uwzględniający refleksję teoretyczną obejmuje, po pierwsze, ogłęd problematyki uczenia się dorosłych w zabawie, w kontekście wybranych teorii zabawy i opracowań naukowych dotyczących zabawy. Znajduje się tu rozbudowany fragment dotyczący ustaleń definicyjnych (w oparciu m.in. o stanowiska Wincentego Okonia, Johana Huizingi, Rogera Cailloisa, Mariana Golki, Scotta Eberle), a także przekrój przez wybrane dyscypliny naukowe zajmujące się tematem zabawy, szczególnie zabawy dorosłych (w tym podejście socjo-kulturowe, psychologiczne, filozoficzne czy pedagogiczne). Po drugie zaś, autor omawia podjętą tematykę w odniesieniu do ogólnych koncepcji czy teorii uczenia się dorosłych znanych w andragogice, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji trzech wymiarów uczenia się autorstwa Knuda Illerisa, która stała się kanwą do podjęcia omawianej problematyki w części poświęconej badaniom własnym (ale także w odniesieniu m.in. do koncepcji Davida Kolba). W tekście wykorzystano zarówno rodzimą literaturę naukową, jak i pozycje zagraniczne, w tym obcojęzyczne.

Celem empirycznym niniejszej pracy jest diagnoza znaczenia zabaw, w których uczestniczą badane osoby dla uczenia się tych osób w zabawie. Założeniem jest, że opis tych zjawisk budowany jest przede wszystkim na podstawie indywidualnych doświadczeń badanych dotyczących udziału w zabawie. W tym kontekście sformułowano następujący główny problem badawczy: Jakie znaczenie ma zabawa badanych dorosłych osób dla zachodzącego w niej procesu uczenia się? – na przykładzie ich wypowiedzi. Pytanie w niniejszym brzmieniu wyznacza dwa zasadnicze zjawiska sygnalizowane już w tytule pracy

oraz szerzej omówione w kolejnych jej rozdziałach: zjawisko zabawy dorosłych oraz uczenia się dorosłych w zabawie, które stały się podstawą dalszych pytań szczegółowych oraz wyodrębniania zmiennych i wskaźników.

Do przeprowadzenia badań wybrano metodę indywidualnych przypadków, a techniką, jaką się posłużono, był wywiad półstandardowy¹, będący kompromisem pomiędzy niezmienną, sztywną strukturą wywiadu a luźną, swobodną rozmową dwojga ludzi. Zgodnie z regułami wybranej techniki narzędziem przyjętym do badań jest przewodnik do wywiadu który zawiera pytania inicjujące i drażące. wywiady zostały przeprowadzone w Łodzi z jej dorosłymi mieszkańcami.

Zebrany materiał badawczy opracowano przy wykorzystaniu m.in. metod statystyki opisowej i statystyki indukcyjnej. Dokonano licznych zestawień, w których odniesiono uzyskane wyniki do będących fundamentem konceptualizacji badań teorii zabawy oraz teorii uczenia się dorosłych w trzech wymiarach: poznawczym, emocjonalnym i społecznym. W wyniku korelacji zmiennych zaobserwowano zespół czynników warunkujących (silniej niż inne) zajście uczenia się dorosłych w zabawie, a który w dalszym opracowaniu nazwano zorientowaniem na zabawę, co stanowiło pierwszą z dwóch kategorii opracowania autorskiej typologii badanego zjawiska.

Pod pojęciem zorientowania na zabawę rozumie się stopień zaangażowania bawiącego się m.in. w planowanie, organizowanie, dobieranie współuczestników czy rekwizytów do zabawy. Na zasadzie analogii przyjęto drugie kryterium różnicujące zjawisko w badanej populacji – zorientowanie na uczenie się w zabawie, które obejmuje ukierunkowanie swojej aktywności bawiącego się na efekty uczenia się uzyskiwane dzięki zabawie. W wyniku zestawienia obu kryteriów zauważono istotny związek pomiędzy zorientowaniem na zabawę a zorientowaniem na uczenie się w zabawie.

W kontekście głównej hipotezy badawczej, która zakładała, że zabawa ma znaczenie dla zachodzącego procesu uczenia się we wszystkich trzech wymiarach: poznawczym, emocjonalnym i społecznym, stwierdzono jej weryfikację w badanej próbie, a szczegółowy opis wspomnianego uczenia się oraz jego uwarunkowań został szeroko omówiony.

Obok prezentacji wyników badań i odniesienia się do postawionych pytań w pracy umieszczono rozdział dotyczący teoretyzacji badanego zjawiska, czyli próby oglądu uzyskanych wyników z szerszej perspektywy i ich dyskusji w kontekście głównych teorii konstytuujących omawianą problematykę, a także krytykę metodologiczną obejmującą

¹ Nazewnictwo za K., Konarzewski, *Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna*, Warszawa, Wydawnictwa Szkole i Pedagogiczne, 2000.

namysł nad procedurą badawczą uwzględniający silne i słabe strony obranych rozwiązań i propozycje udoskonalenia ich w kolejnych projektach badawczych.